

Forum Standaardisatie

Expertadvies OWMS versie 4.0

Datum 3 augustus 2011

Colofon

Projectnaam	Expertadvies OWMS versie 4.0
Versienummer	1.0
Locatie	
Organisatie	Forum Standaardisatie Postbus 96810 2509 JE Den Haag forumstandaardisatie@logius.nl
Auteurs	dr. Wolfgang Ebbers ir. Dennis Krukkert

Inhoud

Colofon	2
Inhoud.....	3
Managementsamenvatting.....	5
1 Doelstelling expertadvies.....	7
1.1 <i>Achtergrond.....</i>	7
1.2 <i>Proces</i>	7
1.3 <i>Vervolg.....</i>	8
1.4 <i>Samenstelling expertgroep</i>	8
1.5 <i>Toelichting OWMS versie 4.0.....</i>	9
1.6 <i>Relatie met andere open/gangbare standaarden</i>	9
1.7 <i>Leeswijzer.....</i>	10
2 Toepassings- en werkingsgebied.....	11
2.1 <i>Functioneel toepassingsgebied</i>	11
2.2 <i>Organisatorisch werkingsgebied.....</i>	11
3 Toetsing van standaard aan criteria	13
3.1 <i>Openheid</i>	13
3.1.1 <i>Goedkeuring en handhaving.....</i>	13
3.1.2 <i>Beschikbaarheid</i>	14
3.1.3 <i>Intellectueel eigendom</i>	14
3.1.4 <i>Hergebruik</i>	14
3.2 <i>Bruikbaarheid</i>	15
3.2.1 <i>Volwassenheid</i>	15
3.2.2 <i>Functionaliteit</i>	16
3.2.3 <i>Standaarden</i>	17
3.3 <i>Potentieel.....</i>	18
3.3.1 <i>Leveranciersonafhankelijkheid</i>	18
3.3.2 <i>Interoperabiliteit</i>	18
3.4 <i>Impact.....</i>	18
3.4.1 <i>Bedrijfsvoering.....</i>	18
3.4.2 <i>Informatievoorziening</i>	19
3.4.3 <i>Technologische risico's</i>	19
3.4.4 <i>Beveiliging en privacy</i>	19
3.4.5 <i>Migratie</i>	20
4 Advies aan Forum en College	21

4.1	<i>Samenvatting van de toetsingscriteria</i>	<i>21</i>
4.2	<i>Advies aan Forum en College</i>	<i>22</i>
4.3	<i>Advies aan de Indiener.....</i>	<i>22</i>
4.4	<i>Advies ter verdere bevordering van adoptie.....</i>	<i>22</i>
5	Referenties.....	23

Managementsamenvatting

Waar gaat het inhoudelijk over?

Dit rapport bevat het advies van de expertgroep OWMS versie 4.0 aan het Forum Standaardisatie en het College Standaardisatie over het opnemen van de standaard OWMS versie 4.0 [1], op de lijst met open standaarden, die vallen onder het "pas toe of leg uit"-regime.

OWMS (Overheid.nl Web Metadata Standaard) versie 4.0 is een standaard voor het metadateren van (overheids)informatie. Met behulp van de standaard kunnen eigenschappen van een informatieobject (bijvoorbeeld een document) vastgelegd worden, zoals de auteur, datum laatste wijziging, de organisatie die het document geautoriseerd heeft, etc.

De standaard is gebaseerd op Dublin Core, een veel gebruikte internationale standaard voor metadatering. Samenwerkende Catalogi (en andere Informatie Publicatie Modellen) maakt gebruik van OWMS.

Hoe is het proces verlopen?

OWMS heeft een ontwikkeling doorgemaakt. Door toepassing van de standaard ontstaan nieuwe inzichten en behoeften. In augustus 2008 is de vorige versie, versie 3.5, vastgesteld als eerste volwaardige versie. De meest recente versie (4.0) is in april 2011 vastgesteld.

Deze versie is aangemeld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties. Vervolgens is door het Forum Standaardisatie een expertprocedure opgestart. Dit expertadvies vormt het uitvloeisel van deze expertprocedure.

Hoe scoort de standaard op de toetsingscriteria?

– Openheid

De standaard OWMS versie 4.0 voldoet in voldoende mate aan de criteria van openheid. De expertgroep identificeert wel een aantal verbeterpunten (zie 4.3), maar deze zijn niet belemmerend voor opname op de lijst.

– Bruikbaarheid

OWMS is een behoorlijk volwassen standaard, en de verwachting ten aanzien van het gebruik is positief. Ook wordt er voldoende ondersteuning geboden door leveranciers. De expertgroep adviseert wel financieringsmodel minder afhankelijk te maken van 1 partij. Ook dit punt is niet belemmerend voor opname op de lijst

– Potentieel

Leveranciersafhankelijkheid wordt verbeterd doordat er eenvoudiger veranderd kan worden van leverancier als er gebruik gemaakt wordt van OWMS. Ook wordt de interoperabiliteit verbeterd door gebruik te maken van deze standaard. Een aandachtspunt is wel dat er XML schema's aangeboden worden, maar dat deze geen onderdeel zijn van de normdocumentatie. Er kunnen dus andere schema's gebruikt worden bij implementaties waardoor het nodig kan zijn om transformaties te definiëren bij uitwisseling met andere partijen, of metadata te converteren indien gewisseld wordt van leverancier. De expertgroep is echter van mening dat dit geen belemmering voor opname vormt.

– *Impact*

Invoering van OWMS heeft beperkte impact op de bedrijfsvoering van een organisatie. De kwaliteit en duurzaamheid van informatie wordt verbeterd door de inzet van OWMS.

Op het gebied van informatievoorziening, technologie, privacy en beveiliging zijn geen grote voordelen danwel risico's geïdentificeerd.

Wat is de conclusie van de expertgroep?

OWMS versie 4.0 kan worden opgenomen op de lijst met open standaarden voor pas toe of leg uit.

Als functioneel toepassingsgebied adviseert de expertgroep :

"Metadateren van publieke overheidsinformatie op internet"

De expertgroep adviseert om het organisatorisch werkingsgebied van OWMS versie 4.0 overeen te laten komen met het werkingsgebied, waarop het "pas toe of leg uit" principe van toepassing is, te weten: *"Overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector¹."*

Welke additionele adviezen zijn er ten aanzien van de adoptie van de standaard?

Tijdens de expertbijeenkomst zijn een aantal verbeterpunten geïdentificeerd die niet belemmerend zijn voor opname op de lijst. Deze adviezen gaan o.a. over het besluitvormingsproces, het gebruik van community en het stimuleren van adoptie. Deze adviezen worden benoemd in hoofdstuk 4.3 en 4.4 van het rapport.

¹ Zoals vastgelegd in het actieplan "Nederland Open in Verbinding" [2].

1 Doelstelling expertadvies

1.1 Achtergrond

De staatssecretaris van Economische Zaken heeft op maandag 17 september 2007 het actieplan open standaarden en open source software aan de Tweede Kamer gestuurd. Het doel van het actieplan is om de informatievoorziening toegankelijker te maken, onafhankelijkheid van ICT-leveranciers te creëren en de weg vrij te maken voor innovatie.

Een onderdeel van het actieplan is het opstellen van een lijst met standaarden, die vallen onder het principe "pas toe of leg uit". Het College Standaardisatie spreekt zich uit over de standaarden die op de lijst zullen worden opgenomen, o.a. op basis van een expertbeoordeling van de standaard.

De experts zijn verzameld in een expertgroep, die de standaard heeft beoordeeld aan de hand van een aantal criteria. Deze criteria - en de uitwerking ervan in de vorm van concrete vragen - worden in het hier voorliggende expertadvies genoemd en behandeld. De criteria en procedure zijn overgenomen uit het rapport "Open standaarden: het proces om te komen tot een lijst met open standaarden", geaccordeerd door het College Standaardisatie en te vinden op de website van het Forum Standaardisatie [3].

OWMS versie 4.0 is aangemeld voor opname op de lijst met open standaarden voor "pas toe of leg uit" door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in afstemming met het team contentstandaarden van programma e-Overheid voor Burgers bij ICTU. Tijdens het eerste intake gesprek op 16 november 2010 bleek dat OWMS versie 4.0 op een aantal vlakken verbetering behoefde alvorens in procedure genomen te kunnen worden. De belangrijkste punten waren het vastleggen van de specificatie in een normdocument, en het structureel organiseren van een open beheeromgeving. Na verbeteren van deze punten heeft op 16 mei 2011 een tweede intakegesprek plaatsgevonden, en is door het Forum Standaardisatie besloten om de experttoetsing plaats te laten vinden.

De opdracht aan de expertgroep was om een advies op te stellen over het wel of niet opnemen van OWMS versie 4.0 op de lijst met open standaarden, al dan niet onder bepaalde voorwaarden. Daarnaast is de expertgroep gevraagd om adviezen (ten behoeve van adoptie) mee te nemen in het expertadvies.

1.2 Proces

Voor het opstellen van dit advies is de volgende procedure doorlopen:

- De expertgroep is begonnen met het individueel scoren van OWMS versie 4.0 op basis van een vragenlijst. Deze vragenlijst bevat de criteria zoals beschreven in het hierboven genoemde rapport. Op basis

van de verkregen antwoorden hebben voorzitter en begeleider van de expertgroep de verschillende knelpunten geïdentificeerd.

- Vervolgens is de expertgroep op 1 juli 2011 bijeengekomen om de bevindingen in het algemeen en de geïdentificeerde knelpunten in het bijzonder te bespreken. Tijdens deze bijeenkomst zijn ook het toepassings- en werkingsgebied vastgesteld.

De uitkomsten van de expertgroep zijn door de voorzitter en begeleider verwerkt in dit adviesrapport. Een eerste conceptversie is aan de leden van de expertgroep gestuurd met verzoek om reactie. Nadat de ontvangen reacties zijn verwerkt, zal het rapport worden afgerond en ingediend voor de publieke consultatieronde.

1.3 Vervolg

Het expertadvies zoals in dit document tot stand is gekomen, zal ten behoeve van een publieke consultatie openbaar worden gemaakt door het Bureau Forum Standaardisatie. Alle belanghebbenden kunnen gedurende de consultatieperiode van 4 weken op dit expertadvies reactie geven. Het Bureau Forum Standaardisatie legt vervolgens de reacties voor aan de voorzitter en indien nodig aan de expertgroep.

Het Forum Standaardisatie zal op basis van het expertadvies en relevante inzichten uit de openbare consultatie een advies aan het College Standaardisatie opstellen. Het College Standaardisatie bepaalt uiteindelijk op basis van het advies van het Forum of de standaard op de lijst met gangbare open standaarden of de 'pas toe of leg uit'-lijst komt.

1.4 Samenstelling expertgroep

Voor de expertgroep zijn personen uitgenodigd die vanuit hun persoonlijke expertise of werkzaamheden bij een bepaalde organisatie direct of indirect betrokken zijn bij de standaard. Daarnaast is een onafhankelijke voorzitter aangesteld om de expertgroep te leiden en als verantwoordelijke op te treden voor het uiteindelijke expertadvies.

Als voorzitter is opgetreden dhr. Wolfgang Ebbers, werkzaam bij Novay en verbonden aan het Center for e-Government Studies van de Universiteit Twente. Bij Novay is hij hoofdonderzoeker publieke dienstverlening. Zijn expertises liggen op de gebieden van acceptatie en van organisatorische impact van innovaties in de publieke elektronische dienstverlening en op het gebied van multichannel-management. Hij heeft vele jaren ervaring in eGovernment gerelateerde projecten.

De expertgroep is in opdracht van Forum Standaardisatie begeleid door dhr. Dennis Krukkert, consultant bij TNO. Bij de expertsessie heeft Maarten van der Veen, Bureau Forum Standaardisatie, als toehoorder plaatsgenomen.

Aan de expertgroep hebben deelgenomen:

- dhr. Marco Aarts (ICTU)
- dhr. Freek Bom (IND)
- dhr. Jop Cornelisse (Ministerie van BZK, indiener)
- dhr. Hugo ter Doest (Dimpact)

- dhr. Loek Kasting (Ministerie van Algemene Zaken)
- dhr. Willem Kossen (BKWI)
- dhr. John Kruidhof (Ministerie van EL&I)
- dhr. Mark Lindhout (Langdradig)
- dhr. Hans Overbeek (ICTU, programma e-Overheid voor Burgers, team contentstandaarden)
- dhr. Richard Wassink (Ministerie van EL&I)
- mevr. Ludwina van der Wijst (ICTU, programma Samenwerkende Catalogi)
- mevr. Lian Wintersman (Koninklijke Bibliotheek)

1.5 Toelichting OWMS versie 4.0

OWMS (Overheid.nl Web Metadata Standaard) versie 4.0 is een standaard voor het metadateren van (overheids)informatie. Het beoogde doel van de standaard is de vindbaarheid van informatie te vergroten. Met behulp van de standaard kunnen eigenschappen van een informatieobject (bijvoorbeeld een document) vastgelegd worden, zoals de auteur, datum laatste wijziging, de organisatie die het document geautoriseerd heeft, etc.

De standaard is gebaseerd op Dublin Core, een veel gebruikte internationale standaard voor metadatering. OWMS beschrijft een set van elementen, waarvan er negen verplicht zijn (de 'OWMS-kern'). Samenwerkende Catalogi (en andere Informatie Publicatie Modellen) maakt gebruik van OWMS.

OWMS heeft een ontwikkeling doorgemaakt. Door toepassing van de standaard ontstaan nieuwe inzichten en behoeften. In augustus 2008 is versie 3.5 vastgesteld als eerste volwaardige versie. Op dat moment was al bekend dat er nog ontwikkelingen zouden volgen. Met name op het gebied van het gebruik van pointers (URI's) en de metadata eigenschap overheid:authority. Inmiddels is OWMS 4.0 ontwikkeld die deze functionaliteit wel omvat.

OWMS maakt onderscheid tussen een normspecificatie en ondersteunende materialen. De normspecificatie omvat o.a. een (syntax neutraal) domein-semantisch- en conceptueel model, en een beschrijving van de OWMS eigenschappen. De ondersteunende materialen bevatten o.a. waardelijsten en schemadefinities. De normspecificatie is aangemeld voor opname op de lijst met open standaarden.

1.6 Relatie met andere open/gangbare standaarden

In de expertgroep is de relatie van OWMS met andere standaarden besproken.

OWMS is gebaseerd op Dublin Core, een internationale standaard voor meta-datering. Er zijn (in Nederland) organisaties die Dublin Core zelf gebruiken, en niet OWMS als uitgangspunt genomen hebben. De verwachting van de expertgroep is echter dat dit niet tot problemen zal leiden. De elementen die OWMS uit Dublin Core gebruikt zijn namelijk erg gangbaar.

Dan is er een mogelijke relatie met NL-LOM, de meta-data standaard voor het beschrijven van leerobjecten in de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs.

Deze standaard is onlangs opgenomen op de lijst voor 'pas toe of leg uit'. Naar mening van de expertgroep is op basis van het toepassingsgebied echter een duidelijke scheiding gemaakt.

Een aantal grote leveranciers van zoekmachines (o.a. Google, Microsoft en Yahoo!) zijn een initiatief gestart genaamd Schema.org. Dit is een relatief nieuwe standaard die nog weinig gebruikt wordt, bedoeld om webpagina's van informatie te voorzien waardoor een beter zoekresultaat in zoekmachines getoond wordt. De expertgroep is van mening dat, afhankelijk van de doorontwikkeling van deze standaard, in de toekomst nog eens gekeken moet worden naar de relatie van OWMS met deze standaard.

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt beschreven in welke gevallen OWMS versie 4.0 functioneel gezien gebruikt moet worden (functioneel toepassingsgebied) en door welke organisaties OWMS versie 4.0 gebruikt zou moeten worden (organisatorisch werkingsgebied). Om te bepalen of OWMS versie 4.0 opgenomen moet worden op de lijst met open standaarden is deze getoetst aan een viertal door het College Standaardisatie vastgestelde criteria. In hoofdstuk 3 staat het resultaat van deze toetsing. Hoofdstuk 4 bevat een samenvatting van de toetsresultaten op hoofdlijnen en het advies van de expertgroep aan het forum.

2 Toepassings- en werkingsgebied

Van overheidsorganisaties wordt verwacht dat zij de lijst met open standaarden hanteren bij aanbestedingstrajecten volgens het "pas toe of leg uit"-regime. Afhankelijk van de aan te schaffen functionaliteit zal bepaald moeten worden welke koppelvlakken geïmplementeerd moeten worden, en welke standaarden uit de lijst hiervoor ingezet dienen te worden. Om dit te kunnen doen heeft de expertgroep gekeken in welke gevallen OWMS versie 4.0 functioneel gezien gebruikt moet worden (functioneel toepassingsgebied), en door welke organisaties OWMS versie 4.0 gebruikt zou moeten worden (organisatorisch werkingsgebied).

2.1 Functioneel toepassingsgebied

Bij het vaststellen van het functionele toepassingsgebied voor OWMS versie 4.0, heeft de expertgroep de definitie van het toepassingsgebied zoals voorgesteld door de indiener als basis genomen. Dit voorstel was: *"een standaard voor het metadateren van overheidsinformatie op internet"*.

Alvorens een definitief toepassingsgebied vast te stellen, heeft de expertgroep eerst een aantal uitgangspunten benoemd:

- Het eventueel opnemen van de standaard op de lijst betekent dat als informatie (binnen het toepassingsgebied) voorzien wordt van metadata, dit op basis van OWMS dient te gebeuren.
- Eventuele opname betekent nadrukkelijk niet dat alle informatie (binnen het toepassingsgebied) ook van metadata voorzien moet worden. Over de wenselijkheid hiervan valt te twisten, maar de lijst met open standaarden is hier nu eenmaal niet het juiste middel voor.
- Bovenstaand betekent o.a. dat 'transactionele uitwisselingen' (bijvoorbeeld XML berichten die uitgewisseld worden) buiten scope vallen (aangezien dit type berichten veelal niet van metadata voorzien wordt)
- Veel organisaties voorzien informatie-objecten van meer metadata dan OWMS voorschrijft. Dit is geen probleem, zolang de door OWMS verplicht gestelde metadata (de eigenschappen in de OWMS-kern) er maar onderdeel van is.
- Het gebruik van OWMS zou vooral moeten gelden voor informatie die publiek beschikbaar is. Het gebruik zou niet verplicht gestemd moeten worden voor niet-publieke informatie (bijvoorbeeld in een mijn-overheid portaal)

Deze uitgangspunten overwegend, adviseert de expertgroep het volgende toepassingsgebied:

"Metadateren van publieke overheidsinformatie op internet"

2.2 Organisatorisch werkingsgebied

De expertgroep adviseert om het organisatorisch werkingsgebied van OWMS versie 4.0 overeen te laten komen met het werkingsgebied, waarop het "pas toe of leg uit" principe van toepassing is, te weten:

"Overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector²".

Bovenstaande omschrijving van het werkingsgebied bevat naar de mening van de expertgroep direct of indirect alle relevante partijen op wie de standaard van toepassing is. De expertgroep zag dan ook geen reden om bovenstaand werkingsgebied verder in te perken.

² Zoals vastgelegd in het actieplan "Nederland Open in Verbinding" [3].

3 Toetsing van standaard aan criteria

Om te bepalen of OWMS versie 4.0 opgenomen moet worden op de lijst met open standaarden is deze getoetst aan een aantal criteria. Deze criteria staan beschreven in het rapport, "*Open standaarden, het proces om te komen tot een lijst met open standaarden*" [3] en staan op de website van het Forum Standaardisatie. Het resultaat van de toetsing zal in dit hoofdstuk per criterium beschreven worden. Voor de volledigheid is tevens de definitie van elk criterium opgenomen (*cursief*).

3.1 Openheid

3.1.1 *Goedkeuring en handhaving*

De standaard is goedgekeurd en zal worden gehandhaafd door een non-profit organisatie. De lopende ontwikkeling gebeurt op basis van een open besluitvormingsprocedure die toegankelijk is voor alle belanghebbende partijen (consensus of meerderheidsbeschikking enz.).

De standaard OWMS versie 4.0 wordt op dit moment in opdracht van het Ministerie van BZK beheerd door stichting ICTU, programma e-Overheid voor Burgers. Op dit moment lopen gesprekken om het beheer per 1 januari 2012 over te dragen aan Logius [4]. Al deze organisaties zijn non-profit. Wel wordt door de expertgroep opgemerkt dat alle huidige activiteiten overgenomen zouden moeten worden, alsmede dat bestaan en beheer van de website standaarden.overheid.nl gewaarborgd moet worden.

De financiering van de standaard is door het ministerie van BZK gewaarborgd tot 2015. Het is niet exact duidelijk wel budget hiervoor gereserveerd is. De expertgroep vindt dit geen belemmering voor opname, maar merkt wel op dat de periode tot 2015 voor een metadata standaard niet erg lang is. Vanuit het ministerie van BZK wordt aangegeven dat dit de maximale periode voor een toezegging is, dit in verband met een begroting die loopt tot 2015.

Bij het standaardisatieproces, en de besluitvorming hierover, zijn verschillende organisaties betrokken:

- Het Ministerie van BZK is opdrachtgever en financier, en besluit uiteindelijk over wijzigingen in (en dus nieuwe versies van) de normspecificatie van OWMS.
- Het ICTU programma e-Overheid voor Burgers (team Contentstandaarden) voert het dagelijkse beheer en ontwikkelt nieuwe versies. Dit gebeurt in opdracht van het ministerie van BZK.
- De OWMS gebruikersraad besluit over wijzigingen van alle producten, met uitzondering van de normspecificatie. Deze producten zijn o.a. de verschillende waardelijsten, de validatie-omgeving, de website, etc. De gebruikersraad heeft een adviserende rol in wijzigingen van de normspecificatie. Deelname

aan de gebruikersraad is (vooralsnog) vrij. Wel moet aannemelijk gemaakt worden dat een organisatie een zeker belang heeft bij OWMS.

- Er is een community waarin iedereen deel kan nemen. Leden uit de community kunnen wijzigingsvoorstellen indienen, en advies geven over producten en de normspecificatie.

De expertgroep is van mening dat het standaardisatieproces voldoende open is voor opname op de lijst. Wel vindt de expertgroep dat het proces nog wel verbeterd kan worden. Zij adviseert de beheerder om het besluitvormingsproces transparanter te maken. Dit kan gedaan worden door de genomen beslissingen, alsmede de bijhorende overwegingen, openbaar te publiceren.

3.1.2 *Beschikbaarheid*

De standaard is gepubliceerd en over het specificatiedocument van de standaard kan vrijelijk worden beschikt of het is te verkrijgen tegen een nominale bijdrage. Het moet voor een ieder mogelijk zijn om het te kopiëren, beschikbaar te stellen en te gebruiken om niet of tegen een nominale prijs.

De OWMS normspecificatie is kosteloos beschikbaar gesteld via internet op standaarden.overheid.nl [1]

3.1.3 *Intellectueel eigendom*

Het intellectuele eigendom – met betrekking tot mogelijk aanwezige patenten – van (delen) van de standaard is onherroepelijk ter beschikking gesteld op een "royalty-free" basis.

In het beheerplan van OWMS staat dat op het normdocument een Creative Commons licentie van toepassing is. Deze licentie staat echter niet vermeld op het normdocument zelf. De expertgroep adviseert de beheerder om bij toekomstige versies de licentie op het normdocument zelf af te drukken. Voor de huidige versie is dit echter geen belemmering voor opname.

3.1.4 *Hergebruik*

Er zijn geen beperkingen omtrent het hergebruik van de standaard.

De gekozen Creative Commons licentie kent verschillende varianten. Er is door de beheerder voor de "CC-by-nd" variant gekozen. Simpel gezegd betekent dit dat het document vrij gebruikt en verspreid mag worden, maar dat er geen afgeleid werk van gemaakt mag worden. De expertgroep is van mening dat dit een onnodige beperking van de openheid is, en adviseert de beheerder om het normdocument uit te brengen onder de "CC-by-sa" variant. Bij deze laatste variant mag afgeleid werk gemaakt worden, mits aan naamvermelding gedaan wordt, en mits het afgeleide werk maar onder dezelfde licentievoorwaarden wordt uitgegeven.

De beheerder geeft aan dat het weldegelijk de intentie is om afgeleid werk toe te staan, mits in de naamgeving van het afgeleide werk maar niet de naam OWMS gebruikt wordt. Het is derden bijvoorbeeld niet toegestaan om een "OWMS-lite" uit te brengen. De expertgroep adviseert de beheerder om in dit geval de naam OWMS te beschermen, en de normspecificatie onder de genoemde CC-by-sa licentie uit te brengen. De CC-by-sa licentie voorziet (in beperkte mate) in een naamsbescherming, het is aan de beheerder om te bepalen of dit in voldoende mate voorziet in de gewenste bescherming.

Met dit advies aan de beheerder ziet de expertgroep verder geen belemmeringen met ten aanzien van het intellectueel eigendom voor wat betreft opname op de lijst met open standaarden.

3.2 Bruikbaarheid

3.2.1 Volwassenheid

De standaard is voldoende uitgekristalliseerd.

OWMS is gebaseerd op de Dublin Core standaard die zowel nationaal als internationaal veel gebruikt wordt. Daarnaast heeft de standaard zelf inmiddels versie 4.0 bereikt, en is naar mening van de expertgroep voldoende uitgekristalliseerd.

De verdere ontwikkeling en het onderhoud van de standaard zijn verzekerd.

Het beheer van de OWMS standaard is op dit moment belegd bij ICTU, en zal naar verwachting in 2012 overgedragen worden aan Logius. Vanuit het ministerie van BZK zijn middelen toegezegd waarmee het beheer in ieder geval tot 2015 geborgd is. Hoewel de expertgroep van mening is dat deze periode voor een metadata standaard vrij kort is, ziet zij op dit punt geen belemmering voor opname.

De expertgroep merkt wel op dat de ontwikkeling van de standaard op dit moment afhankelijk is van één financier. Het zou de continuïteit van de standaard ten goede komen als er een model gevonden wordt waarbij er meerdere financiers zijn. Bij veel andere standaarden is dit ook het geval. De expertgroep adviseert de beheerder om in de komende jaren de community met gebruikers van OWMS verder vorm te geven, en over te gaan naar een model waarbij het beheer van de standaard zo veel mogelijk gefinancierd wordt door deelnemers uit deze community.

Er is een methode waarmee conformiteit aan de standaard kan worden bepaald.

Het OWMS normdocument (dat voorligt voor toetsing) benoemt een aantal metadatavelden, legt naamgeving vast van deze velden, en beschrijft de betekenis hiervan.

Het normdocument legt echter niet vast hoe de metadata vastgelegd moet worden. De beheerorganisatie biedt wel XML schema's aan waarmee OWMS metadata in bestanden kunnen worden gestructureerd en gevalideerd. Deze zijn niet opgenomen in het normdocument, maar

gebruikers worden wel aangemoedigd om deze XSD te gebruiken. De eigenaar van de standaard wil gebruikers echter niet verplichten om gebruik te maken van deze XSD. Eén verplicht XML schema voor OWMS metadata zou een flexibele, brede toepassing van OWMS in de weg staan. De kracht van OWMS is juist dat de standaard uitgebreid kan worden met toepassingspecifieke eigenschappen en waarden. Bovendien zijn er immers ook andere methoden om OWMS metadata te genereren dan alleen in XML.

Op dit moment ontbreekt dan ook een validatietool waarmee een gebruiker geautomatiseerd kan vaststellen dat gepubliceerde metadata aan OWMS voldoet. Het gebrek aan geautomatiseerde conformiteitstoetsing is een potentieel risico voor de uitwisselbaarheid van overheidsinformatie met OWMS metadata. Inrichting van een tool die in ieder geval de eigenschappen en syntax van de verschillende formaten (XML, XHTML, HTML en XHTML+RDFa) kan valideren zou een interessante verbetering zijn."

Overigens is er wel een validatieomgeving die ingericht is voor een aantal specifieke toepassingen van OWMS, bijvoorbeeld voor een aantal Informatie Publicatie Modellen (IPM's).

Mede gegeven de aard van de OWMS standaard ziet de expertgroep op dit punt wel aandachtspunten, maar geen belemmering voor opname.

Er is voldoende praktijkervaring met het gebruik van de standaard.

De OWMS standaard wordt al door veel organisaties gebruikt, en er is veel ervaring opgedaan met eerdere versies. Wel constateert de expertgroep dat veel organisaties de standaard wel ergens gebruiken, maar slechts voor een deel van hun (gepubliceerde) informatie. De adoptie van de standaard is dus nog niet zo groot als eigenlijk zou moeten, en kan wel een steuntje in de rug gebruiken.

De verwachting van het toekomstig gebruik van de standaard is positief.

Er zijn verschillende leveranciers die de standaard ondersteunen, en vrijwel elke groot Content Management Systeem in de publieke sector ondersteunt deze standaard. Om het adopteren van de standaard door eindgebruikers eenvoudiger te maken, adviseert de expertgroep om een lijst met leveranciers op te stellen die de standaard ondersteunen. Voor een aantal toepassingen van de standaard (voor de Informatie Publicatie Modellen) bestaan deze lijsten al³, en zouden dus hergebruikt kunnen worden. Wel wordt hierbij de kanttekening gemaakt dat zorgvuldigheid noodzakelijk is: er moet niet onterecht de indruk gewekt worden dat leveranciers 'gecertificeerd' zijn door de beheerorganisatie, terwijl dit helemaal niet zo is. Met name in de communicatie rondom een overzicht met leveranciers zal duidelijk gemaakt moeten worden wat de status van het overzicht is.

3.2.2 *Functionaliteit*

De standaard voldoet aan de functionele eisen die aan de werking van de standaard gesteld worden binnen het voorgestelde toepassingsgebied.

³ Zie bijvoorbeeld <http://www.e-overheidvoorburgers.nl/producten,decentrale-regelgeving/Leveranciers.html>

Binnen het voorgestelde toepassingsgebied voldoet OWMS versie 4.0 naar mening van de experts aan de (impliciet) gestelde eisen.

3.2.3 *Standaarden*

Zijn er concurrerende standaarden? Zo ja, welke en door wie worden die gebruikt? Wat zijn de voor- en nadelen van deze standaard ten opzichte van concurrerende standaarden?

Een standaard die genoemd wordt is Schema.org waarin een aantal leveranciers van zoekmachines (o.a. Google, Microsoft en Yahoo) participeren. Dit is een standaard om specifiek websites mee te metadateren. Hoewel deze standaard geen alternatief vormt voor OWMS (niet open, beperkt geschikt voor andersoortige content dan webpagina's), rijst wel de vraag in hoeverre organisaties in de toekomst hun webcontent moeten metadateren met zowel OWMS als Schema.org. De expertgroep onderkent dit punt, maar ziet hierin geen reden om OWMS niet op te nemen op de lijst met open standaarden.

Een tweede potentiële standaard die als concurrent geoormerkt zou kunnen worden is Dublin Core zelf. OWMS is gebaseerd op Dublin Core, en maakt een selectie uit de velden die Dublin Core voorschrijft. In potentie zou een organisatie die Dublin Core geïmplementeerd heeft, andere keuzes gemaakt kunnen hebben ten aanzien van de te gebruiken velden, en hiermee (dus) niet compatible zijn met OWMS. De expertgroep is echter van mening dat de velden die door OWMS benoemd worden dermate generiek zijn, dat dit geen groot risico vormt.

In verschillende sectoren wordt gebruikt gemaakt van eigen metadata standaarden. Het onderwijsdomein maakt bijvoorbeeld gebruik van NL-LOM. Deze standaard is onlangs opgenomen op de lijst voor 'pas toe of leg uit'. Naar mening van de expertgroep kan op basis van het toepassingsgebied echter een duidelijke scheiding gemaakt worden.

De expertgroep is van mening dat er geen concurrerende standaarden zijn die eventuele opname van OWMS versie 4.0 op de lijst met open standaarden in de weg staat.

3.3 Potentieel

3.3.1 Leveranciersafhankelijkheid

Het opnemen van de standaard op de lijst draagt bij aan het vergroten van de leveranciersafhankelijkheid.

De expertgroep is van mening dat het opnemen van de standaard op de lijst bijdraagt aan het vergroten van de leveranciersafhankelijkheid. Door gebruik te maken van dezelfde metadata standaard, is het eenvoudiger om van leveranciers te wisselen. Het ontbreken van XML schema's in de normdocumentatie (zoals beschreven in hoofdstuk 3.2.1) zou wel kunnen betekenen dat conversie van metadata nodig is indien overgestapt wordt naar een andere leverancier.

3.3.2 Interoperabiliteit

Het opnemen van de standaard op de lijst draagt bij aan het vergroten van de interoperabiliteit.

De expertgroep is van mening dat het opnemen van de standaard op de lijst bijdraagt aan het vergroten van de interoperabiliteit.

In hoofdstuk 3.2.1 is reeds opgemerkt dat de xml schema's geen onderdeel zijn van de normdocumentatie. De expertgroep merkt op dat hier een zeker risico in schuilt, en dat transformaties nodig zijn om verschillende applicaties met elkaar te laten uitwisselen. Deze transformaties moeten handmatig gedefinieerd worden, maar kunnen wel geautomatiseerd uitgevoerd worden. Om interoperabiliteit te bewerkstelligen zullen dus mogelijk additionele handelingen nodig zijn, maar de standaard draagt zeker wel bij aan verbeterde interoperabiliteit.

3.4 Impact

3.4.1 Bedrijfsvoering

Brengt de toepassing van de standaard risico's met zich mee op het gebied van de bedrijfsvoering?

Brengt de toepassing van de standaard positieve effecten met zich mee op het gebied van de bedrijfsvoering?

Toepassen van OWMS brengt volgens de expertgroep geen grote risico's met zich mee. In het proces van ontwikkelen van informatie (zoals documenten) wordt de metadata in de praktijk nu nog vaak aan het eind van het proces toegevoegd. In die zin is er dus weinig impact op de huidige processen.

De expertgroep is van mening dat het beter is om metadata al gedurende het ontwikkelen van informatie toe te voegen. Dit betreft dan niet alleen metadata voor het publiceren (waar OWMS zich op richt), maar ook 'interne metadata' die nodig is voor de bedrijfsvoering. Hiervoor zijn ook standaarden beschikbaar, bijvoorbeeld de rijksbrede metadata-standaard voor archivering. De beheerder geeft aan dat er veel afstemming is met de ontwikkeling van deze standaard, zodat aansluiting geborgd is.

Het gebruik van OWMS om informatie mee te metadateren heeft een positieve invloed op de duurzaamheid van informatie. Ook wordt de kwaliteit van informatie verhoogd: er kan bijvoorbeeld onderscheid gemaakt worden tussen de gemeente Utrecht en de provincie Utrecht als eigenaar van bepaalde informatie.

3.4.2 *Informatievoorziening*

Brengt de toepassing van de standaard risico's met zich mee op het gebied van de informatievoorziening?

Brengt de toepassing van de standaard positieve effecten met zich mee op het gebied van de informatievoorziening?

De expertgroep is van mening dat de standaard geen zwaarwegende risico's op het gebied van de informatievoorziening met zich mee brengt. In de standaard worden verschillende code/waardelijsten gebruikt. De expertgroep adviseert de beheerder om afstemming te blijven zoeken met organisaties die vergelijkbare lijsten onderhouden.

3.4.3 *Technologische risico's*

Brengt de toepassing van de standaard technologische risico's met zich mee?

Brengt de toepassing van de standaard positieve technologische effecten met zich mee op het gebied van de informatievoorziening?

Introductie van de standaard brengt volgens de expertgroep geen grote risico's met zich mee. Er wordt nog wel een opmerking gemaakt over het ontbreken van zogenaamde 'meta-metadata', waarin bijvoorbeeld meegegeven kan worden welke versie van OWMS gebruikt is. Dit wordt echter niet als groot risico gezien, zeker niet omdat de huidige versie backwards compatible is met de vorige (veel gebruikte) versie 3.5. Dit betekent dat metadata die voldoet aan versie 3.5 ook voldoet aan 4.0.

3.4.4 *Beveiliging en privacy*

Brengt de toepassing van de standaard risico's met zich mee op het gebied van beveiliging of privacy?

Brengt de toepassing van de standaard positieve technologische effecten met zich mee op het gebied van de beveiliging en privacy?

OWMS zegt niets over de inhoud van de informatie die gepubliceerd wordt. Er is geen relatie met privacy, en er spelen dan ook geen privacy-issues. Ook heeft OWMS nauwelijks impact op beveiliging, hoewel de expertgroep wel opmerkt dat gebruik van deze standaard de herleidbaarheid van informatie vergroot, hetgeen een positief effect is ten aanzien van informatiebeveiliging.

3.4.5 *Migratie*

Kan er gemakkelijk naar de standaard worden gemigreerd?

De migratie naar OWMS zelf is geen hele complexe, en in die zin dus relatief gemakkelijk. Wel wordt door de expertgroep opgemerkt dat het metadateren van informatie redelijk arbeidsintensief is, zeker als ook oude informatie-objecten voorzien moeten worden van metadata. Dit is echter geen eigenschap van OWMS, maar van metadateren in het algemeen.

4 Advies aan Forum en College

4.1 Samenvatting van de toetsingscriteria

Samengevat is het oordeel op de toetsingscriteria als volgt:

– *Openheid*

De standaard OWMS versie 4.0 voldoet in voldoende mate aan de criteria van openheid. Men kan vrij over de standaard beschikken, er liggen geen Intellectual Property Rights (IPR) op de standaard en Logius is als beoogde beheerorganisatie een voldoende open organisatie die voor beheer en onderhoud van de standaarden zorgt.

De expertgroep identificeert wel een aantal verbeterpunten (zie 4.3), maar deze zijn niet belemmerend voor opname op de lijst.

– *Bruikbaarheid*

De standaard voldoet aan de criteria van bruikbaarheid. OWMS is een behoorlijk volwassen standaard, en de verwachting ten aanzien van het gebruik is positief. Ook wordt er voldoende ondersteuning geboden door leveranciers. De expertgroep signaleert wel een risico bij de financieringsstructuur van OWMS. De standaard is erg afhankelijk van één financier, en het zou verstandig zijn om een ander financieringsmodel te kiezen waarbij deze afhankelijkheid minder is.

– *Potentieel*

Leveranciersafhankelijkheid wordt verbeterd doordat er eenvoudiger veranderd kan worden van leverancier als er gebruik gemaakt wordt van OWMS. Ook wordt de interoperabiliteit verbeterd door gebruik te maken van deze standaard. Een aandachtspunt is wel dat er XML schema's aangeboden worden, maar dat deze geen onderdeel zijn van de normdocumentatie. Er kunnen dus andere schema's gebruikt worden bij implementaties waardoor het nodig kan zijn om transformaties te definiëren bij uitwisseling met andere partijen, of metadata te converteren indien gewisseld wordt van leverancier.

– *Impact*

Invoering van OWMS heeft beperkte impact op de bedrijfsvoering van een organisatie. In veel organisaties wordt metadata namelijk pas aan het eind van een proces toegevoegd. Om in de toekomst voorbereid te zijn op het toevoegen gedurende het uitvoeren van bedrijfsprocessen, wordt er vanuit de beheerder van OWMS afstemming gezocht met relevante initiatieven. De kwaliteit en duurzaamheid van informatie wordt verbeterd door de inzet van OWMS.

Op het gebied van informatievoorziening, technologie, privacy en beveiliging zijn geen grote voordelen danwel risico's geïdentificeerd.

4.2 Advies aan Forum en College

De expertgroep adviseert het Forum en College om OWMS versie 4.0 op te nemen op de lijst met open standaarden voor "pas toe of leg uit". Aan deze opname hoeven geen voorwaarden verbonden te worden.

4.3 Advies aan de Indiener

Tijdens de expertbijeenkomst zijn een aantal verbeterpunten geïdentificeerd die niet belemmerend zijn voor opname op de lijst. De expertgroep doet de volgende aanbeveling aan de indiener ten aanzien van OWMS:

- Maak het besluitvormingsproces transparanter door de genomen beslissingen, alsmede de bijhorende overwegingen, openbaar te publiceren.
- Zet, bij toekomstige versies van de standaard, de gebruikte licentie op het normdocument zelf.
- Kies de Creative Commons 'Naamsvermelding-gelijkdelen' licentie voor het normdocument. Deze licentie past beter bij de uitgesproken intenties van de beheerder. De licentie die nu gekozen is, legt onnodige beperkingen op ten aanzien van het opstellen van afgeleide werken. Wel adviseert de expertgroep om de naam OWMS te beschermen. De CC-by-sa licentie voorziet (in beperkte mate) in een naamsbescherming, het is aan de beheerder om te bepalen of dit in voldoende mate voorziet in de gewenste bescherming.
- In de standaard worden verschillende code/waardelijsten gebruikt. De beheerder zal afstemming moeten blijven zoeken met organisaties die vergelijkbare lijsten onderhouden.

4.4 Advies ter verdere bevordering van adoptie

- Gebruik de komende jaren om de community met gebruikers van OWMS verder vorm te geven. Maak een transitie naar een model waarbij het beheer van de standaard gefinancierd wordt door deelnemers uit deze community.
- Stel een lijst met leveranciers samen die de standaard ondersteunen. Dit maakt het adopteren van de standaard door eindgebruikers eenvoudiger. Voor een aantal toepassingen van de standaard (voor de Informatie Publicatie Modellen) bestaan deze lijsten al, en zouden dus hergebruikt kunnen worden. Wel wordt hierbij de kanttekening gemaakt dat zorgvuldigheid noodzakelijk is: er moet niet onterecht de indruk gewekt worden dat leveranciers 'gecertificeerd' zijn door de beheerorganisatie, terwijl dit helemaal niet zo is.

5 Referenties

- [1] Normspecificatie OWMS versie 4.0, ICTU: E-Overheid voor Burgers, 3 mei 2011, <http://standaarden.overheid.nl/owms/4.0/doc/NormatievespecificatieOWMS4.0v1.0.1.pdf>
- [2] *Actieplan Nederland Open in Verbinding*, 's-Gravenhage: Ministerie van Economische Zaken, 2007.
- [3] P.H. Minneché and L. Korsten, *Open Standaarden, Het proces om te komen tot een lijst met open standaarden*, Verdonck, Klooster & Associates B.V., 2008.
- [4] Beheerplan OWMS, ICTU: E-Overheid voor Burgers, 3 mei 2011, <http://standaarden.overheid.nl/owms/beheer/BeheerplanOWMSv1.0.pdf>